

Gemeente Texel

.txl

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Bijenkorfweg, Oosterend, gemeente Texel
Adviesnummer	21066
Opsteller(s)	C.M. Soonius (sr. KNA-archeoloog) & Michiel Bartels (gemeentelijk archeoloog)
Datum	11-03-2021

Advies	1. IVO –Overig (Proefsleuvenonderzoek) (kosten initiatiefnemer) 2. Archeologische opgraving (kosten initiatiefnemer)
Vervolgtraject	Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de initiatiefnemer om verdere stappen door te nemen. M.H. Bartels (gemeentelijk archeoloog) 06-30468593 Archeologie West-Friesland verzoekt de initiatiefnemer een PvE en/of bureauonderzoek te laten opstellen door een gecertificeerde archeologische instelling of bedrijf.

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

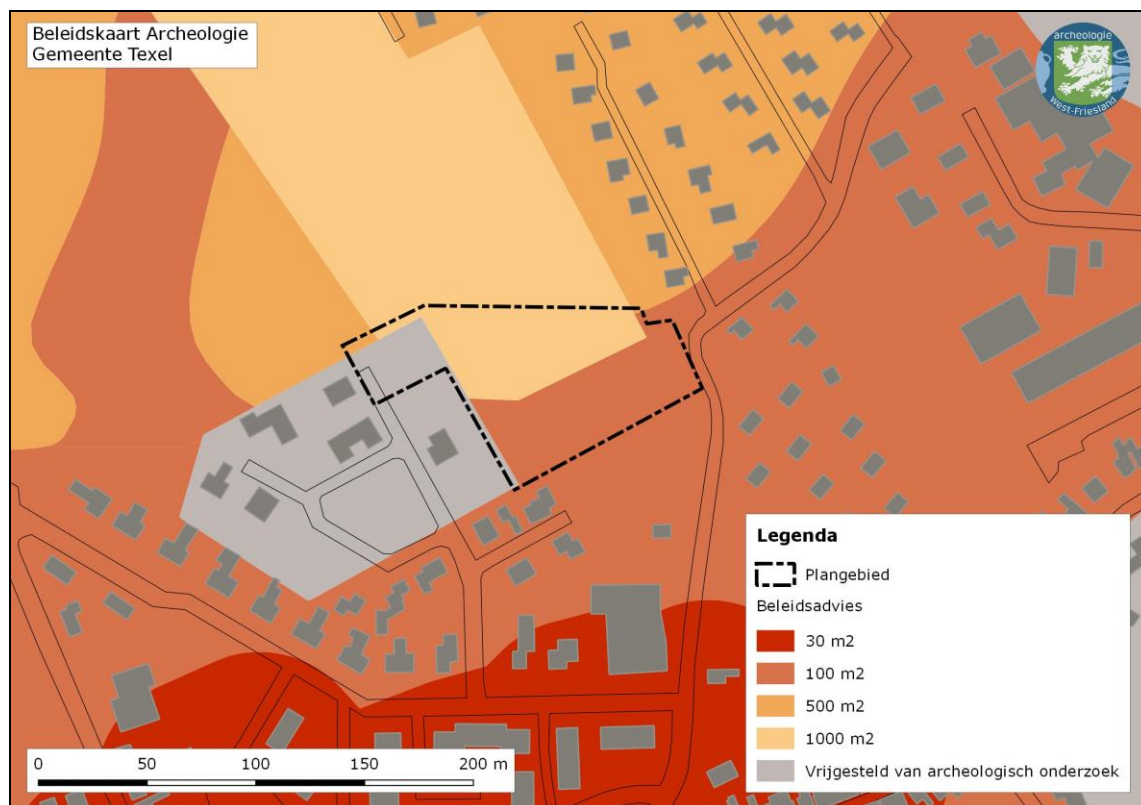
Op verzoek van de gemeente Texel (contactpersoon: Ilse Boerdijk) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de voorgenomen woningbouw in het plangebied Bijenkorfweg in Oosterend, gemeente Texel (afb.1). Het plangebied is in gebruik als gecultiveerd (afb. 2) grasland en als ongecultiveerd weiland waar Galloway runderen en andere grote grazers lopen en heeft een omvang van ca.8.000 m².

Afbeelding 1. Het plangebied met Galloway rund op 2 maart 2021 (foto M. Bartels).

Afbeelding 2. Ligging plangebied (rode stippellijn) op een recente luchtfoto (bron: pdok).

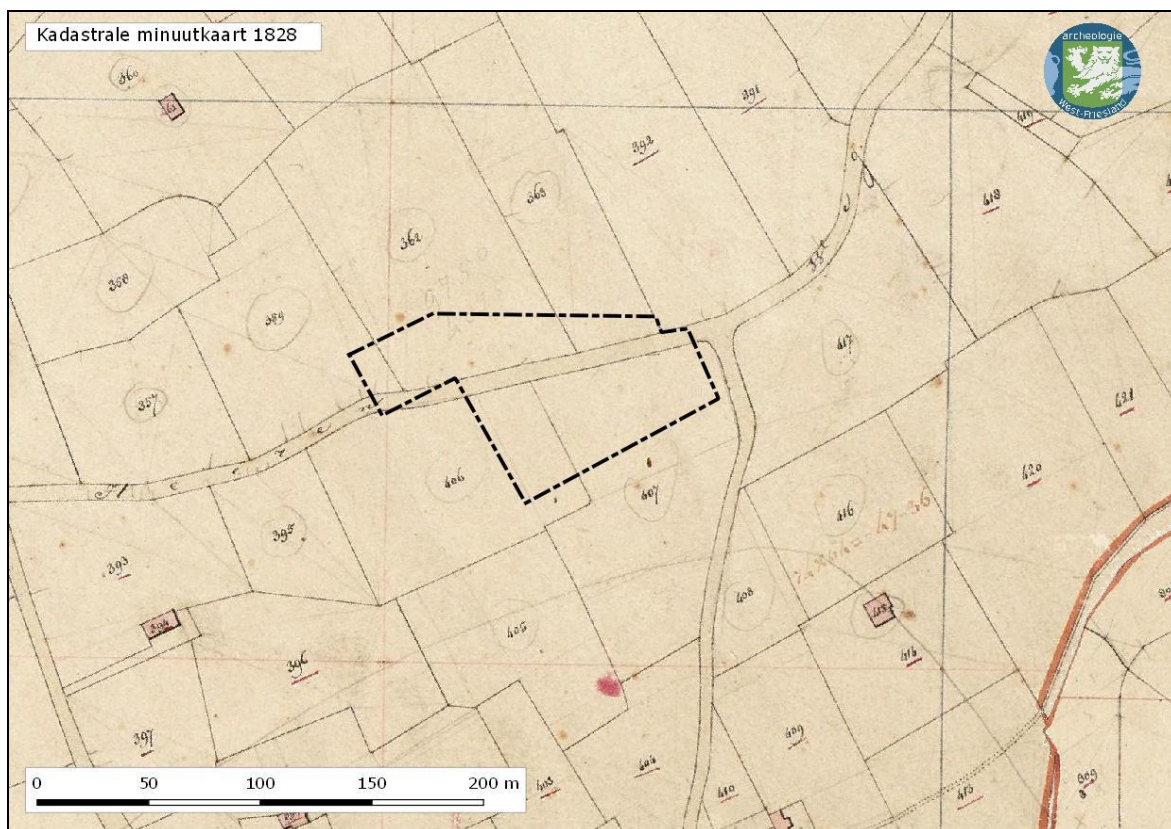
Afbeelding 3. Ligging plangebied (zwarte stippellijn) op de beleidskaart archeologie.

2. Beleidskaart archeologie

Voor de gemeente Texel is de beleidskaart van Vestigia Bv (2007, update 2013) vigerend. Op de beleidskaart zijn zones met een archeologische waarde of verwachting aangeduid, die zich laten vertalen in vrijstellingsgrenzen. Bodemingrepen die binnen de geldende vrijstellingsgrens blijven zijn niet onderzoeksplchtig.

Het zuidelijke deel heeft een vrijstellingsgrens voor archeologisch onderzoek van 100 m² en het noordelijke deel van het plangebied heft een vrijstellingsgrens van 1.000 m². Een klein deel in het westen van het plangebied is vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Hier heeft in 1999 een archeologisch onderzoek plaatsgevonden.

Voor het zuidelijke gebied geldt een hoge archeologische verwachting op basis van de ligging van het plangebied op een dekzandrug met oud bouwlanddek (zie afb. 6).

Afbeelding 4. Ligging plangebied op de kadastrale minuut uit 1828/1832. De Heerenweg loopt dwars door het plangebied.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Het meest hiervoor geschikt is de kadastrale kaart van 1828/1832 (afb. 4). Hier is te zien dat ten zuiden van de Herenweg een veld ligt met de naam 'Boestuk'. Ten noorden van de voormalige weg liggen twee percelen met de naam Noorddel.¹ Het 'del' suffix wil zeggen laagliggend nat terrein, natte weide.² De topografie is echter drastisch gewijzigd door de ingrepen van de ruilverkaveling in de periode 1954-1967. De Heerenweg liep dwars over het plangebied, maar is in 1969 verdwenen en samengevoegd met andere percelen. De meeste percelen in de omgeving zijn in gebruik als weiland.

Tot aan de ruilverkaveling blijft de situatie ongewijzigd (afb. 5). Op de kaart uit 1950 zijn veel tuunwallen zichtbaar. Als gevolg van de ruilverkaveling zijn deze verdwenen (afb. 6).

¹ Schraag 1990, 31, -33.

² Schraag, 1990, 369.

Afbeelding 5. Ligging plangebied (rode stippellijn) op een topografische kaart uit 1950.

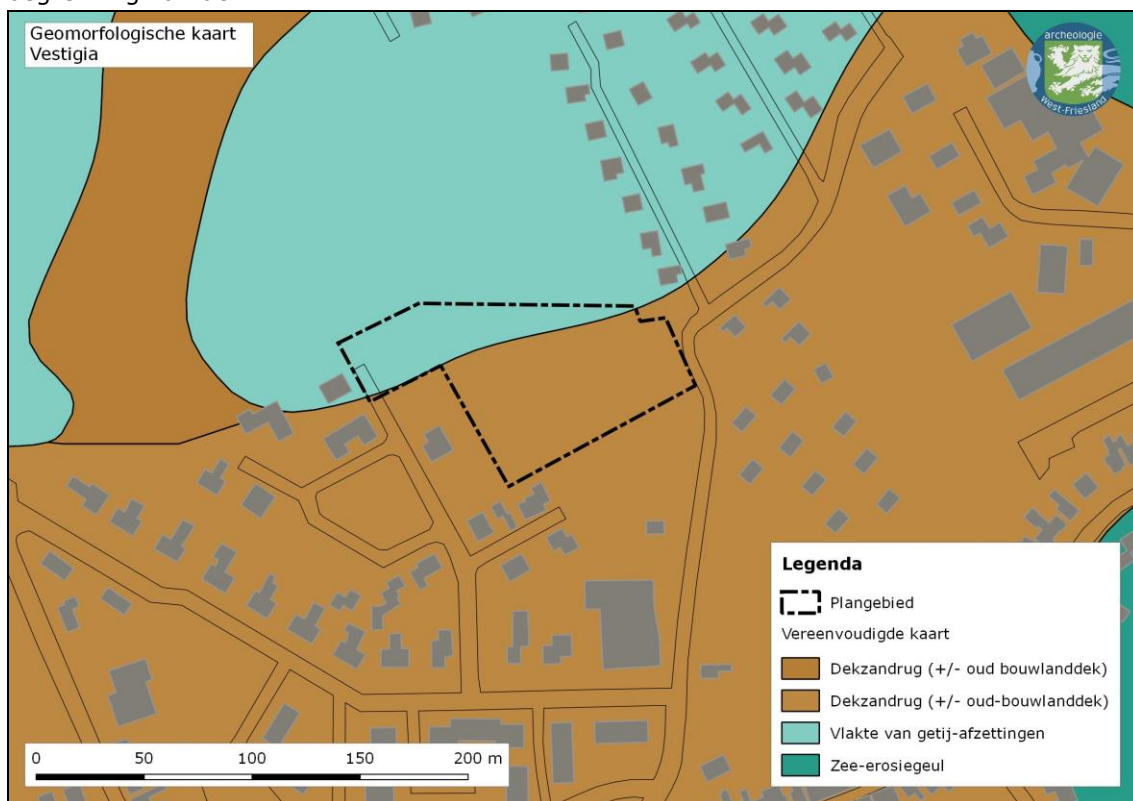
Afbeelding 6. Ligging plangebied (rode stippellijn) op een topografische kaart uit 1976

4. Aardkundige, landschappelijke en bodemkundige bronnen

Het plangebied ligt binnen het oude land van Texel, een aardkundig monument (beschermd via de provinciale omgevingsverordening 2020). Het betreft een glaciële rug, combinatie van een stuwwal, keileembult en kreekbeddingen. De gestuwde afzetting dateren uit de voorlaatste IJstijd. In de laatste IJstijd zijn deze afgedekt met dekzand.³ Het bijzonder provinciaal landschap Texel, Oude land en aandijkingen is in 2020 vastgesteld door de provincie. De bijzondere provinciale landschappen (BPL) beschermen, versterken en ontwikkelen gebieden die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch waardevol zijn. Het BPL vervangt de beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied. Deze regimes zijn geborgd in de kernkwaliteiten. In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast.

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen is het zuidoostelijk deel van het Waddeneiland Texel. Het omvat zowel het Oude Land als delen van de aandijkingspolders eromheen. Het Oude Land van Texel ligt op een opgestuwde verhoogde keileemondergrond. Naast het reliëf zijn de bebouwings- en landschappelijke structuren, zoals stolpen, schapenboeten, tuunwallen en kolken karakteristiek. De tuunwallen zijn niet meer aanwezig (zie afb. 5).

Aan de hand van bodemkaarten kan inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Op de bodemkaart, schaal 1:50.000 ligt het plangebied binnen een zone met Knippoldervaaggronden (Code kMn63Cp, gevormd in zavel en lichte klei). In de ondergrond is dekzand aanwezig. Dit betekent dat het plangebied in de Middeleeuwen is overstroomd door de zee. Op de vereenvoudigde geomorfologische kaart ligt het plangebied grotendeels op de dekzandrug (afb. 6). Het noordelijk deel ligt in een vlakte van getij-afzettingen. Hieronder bevinden zich deels verspoelde dekzanden. De Heerenweg op het historisch kaartmateriaal vormt de noordelijke begrenzing van de

³ De Straat Milieu-adviseurs 2004 (pagina 27-28).

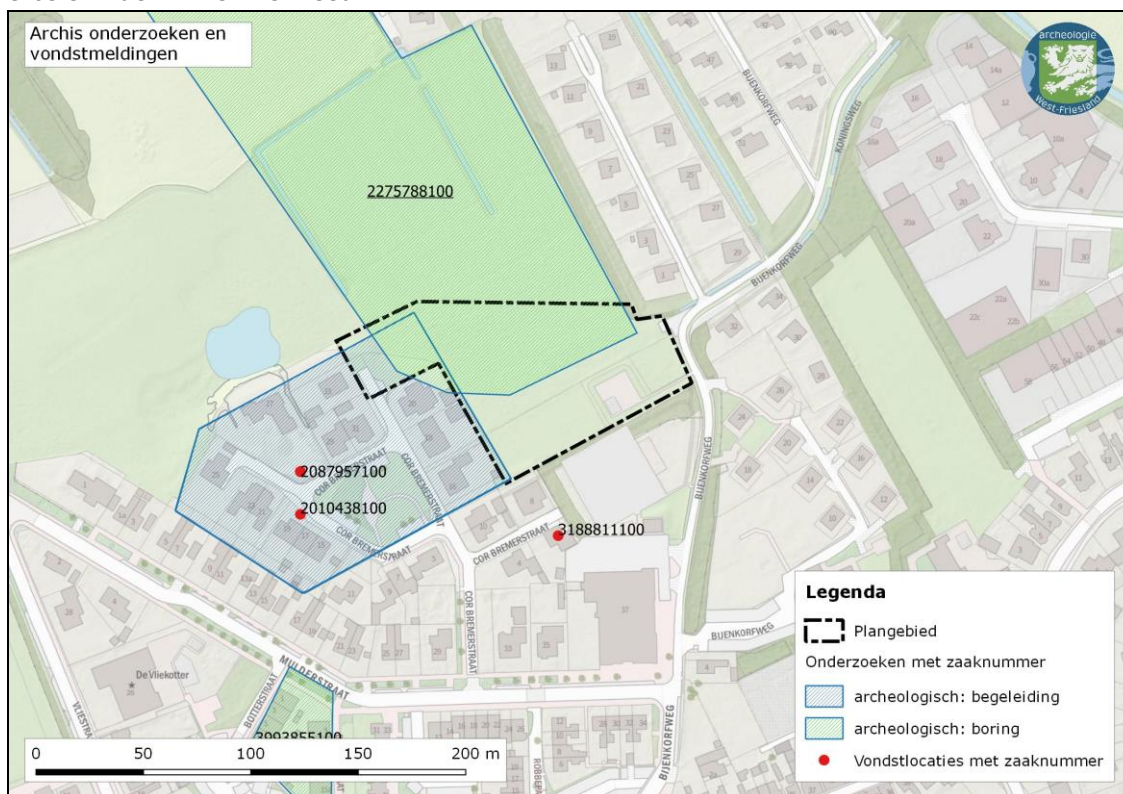
Afbeelding 7. Ligging plangebied op de geomorfologische kaart.

5. Archeologische bronnen

In Archis staan verschillende onderzoeken geregistreerd in (de directe omgeving van) het plangebied (afb. 8).

In 1999 heeft ADC een Aanvullend Archeologisch onderzoek uitgevoerd in het westelijke deel van het plangebied.⁴ Hierbij zijn in totaal vijf werkputten aangelegd ter plaatse van de Cor Bremerstraat en ter plaatse van een huisperceel. In deze zone was op basis van een voorgaand booronderzoek de verwachting het hoogst. Op het terrein zijn sporen uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd, Vroege en Late Middeleeuwen aanwezig. In het oostelijke deel is een gebouwplattegrond aangetroffen. Deze dateert uit de 12de of 13de eeuw (zie bijlage 1)

Daarnaast zijn sporen van twee natuurlijke krekten gevonden die het dekzandlandschap deels hebben geërodeerd. Het plangebied ligt op de grens tussen het Pleistocene dekzandlandschap en het onder invloed van de zee gevormde Holocene landschap (bijlage 2). Op basis van het onderzoek kon geconcludeerd worden dat het zuidelijke deel, dat het dicht tegen de bebouwing van Oosterend ligt het minst is aangetast, het noordelijke en oostelijke deel is onderhevig geweest aan natuurlijke erosie in de 12de en 13de eeuw.

Afbeelding 8. Ligging plangebied ten opzichte van archeologische veldonderzoeken en vondstlocaties. Het blauwe polygoon betreft archiszaaknummer 2087957100 (Mulder 1999).

⁴ Mulder 1999: ARCHIS-zaaknummer 2087957100.

Afbeelding 9. Ligging plangebied (rode stippellijn) ten opzichte van de boorpuntenkaart van de Steekproef. In de meest noordelijke zone van het plangebied zijn drie boringen gezet.

In het noordelijke deel van het plangebied is in 2010 een booronderzoek uitgevoerd door de Steekproef.⁵ Hierbij zijn alleen in het noordelijke deel archeologische indicatoren aangetroffen (afb. 9) op de daar aanwezige dekzandrug. Boring 11, 25 en 29 liggen in het huidige plangebied. Hier zijn sterk verstoorte bodemprofielen waargenomen. Deze worden toegeschreven aan de bouwwerkzaamheden van de nieuwbouw. Het is ook goed mogelijk dat hier de Heerenweg heeft gelopen.

6. Gespecificeerde archeologische verwachting

Voor het zuidelijke deel van het plangebied staat op de beleidskaart archeologie geldt een hoge archeologische verwachting. Deze verwachting is niet nader gespecificeerd.

Op basis van het in 1999 uitgevoerde onderzoek geldt een zeer hoge archeologische verwachting voor resten voor sporen uit de periode IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen. In de aangrenzende nieuwbouwwijk zijn deze resten ook aangetoond en onderzocht. De resten bevinden zich op de pleistocene afzettingen.

Het noordelijke deel van het plangebied is in de 12de of 13de eeuw overstroomd. Hierbij is een laag klei afgezet en zullen delen van het dekzandlandschap geërodeerd zijn. Na de aanleg van de Noorddijk is het gebied in gebruik geweest als akker- en weiland. De Heerenweg liep dwars door het plangebied en markeert waarschijnlijk begrenzing de hogere, drogere gronden in het zuiden van het plangebied. Als afscheiding tussen de percelen zijn tuunwallen aangelegd. Door de ruilverkaveling zijn de tuunwallen en de Heerenweg ter plaatse van het plangebied verdwenen.

⁵ Exaltus 2010: ARCHIS-zaaknummer 2275788100.

7. Conclusie

Ten behoeve van de voorgenomen woningbouw in het plangebied Bijenkorfweg in Oosterend, gemeente Texel is het archeologisch aspect bekeken. Het plangebied is in gebruik als weiland en heeft een omvang van ca. 8.000 m². De exacte plannen zijn nog niet bekend.

Op basis van de zeer hoge archeologische verwachting is nader onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg noodzakelijk.

8. Advies

Vanuit het gemeentelijk beleid wordt geadviseerd om archeologie-vriendelijk te bouwen, dat wil zeggen de bodem niet te verstoren. Een archeologie-vriendelijk bouwplan kan worden getoetst door Archeologie West-Friesland en dient te worden goedgekeurd door de gemeente.

Een niet archeologie-vriendelijk bouwplan houdt in dat de huidige situatie van de bodem zal worden verstoord tijdens het bouwproces. Onder bodemverstoring wordt verstaan:

- het verwijderen van muurwerk uit de bodem, hier onder vallen ook funderingen en palen van de bestaande bebouwing vanaf de vrijstellingsdiepte gemeten vanaf het bestaande maaiveld van de archeologische vindplaats.
- vorstranden dieper dan 30 cm
- het aanbrengen van funderingspalen, damwanden, grondverbeteringen, groutankers etc.
- bodemsaneringen, tijdelijke uitplaatsing van vervuilde grond
- kelders, ondergrondse reservoirs, overmatige boringen voor diverse onderzoeken en bijvoorbeeld wkk installaties
- kruipruimtes
- vijvers/watercompensaties
- sloten en andere ingravingen
- kabels en leiding-tracés vanaf maaiveld

Ligt het in de planning om één of meerdere van bovenstaande bodemversturende werkzaamheden tijdens het project uit te voeren, dan wordt het bouwproject als niet archeologie-vriendelijk geclassificeerd en dient nader archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd.

IVO – proefsleuven

In bovenstaande quickscan is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd. Deze gespecificeerde verwachting wordt tijdens het proefsleuvenonderzoek getoetst. Een bureauonderzoek zal in dit geval geen nieuwe gegevens betreffende de verwachting binnen het plangebied genereren. Geadviseerd wordt om in dit geval een bureauonderzoek achterwege te laten en de gespecificeerde verwachting uit de quickscan te hanteren.

Archeologie West-Friesland kan een dergelijk onderzoek uitvoeren, maar het kan ook door een gecertificeerd archeologisch bedrijf worden uitgevoerd. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn, conform de Erfgoedwet (hoofdstuk 9 § 1), voor rekening van de initiatiefnemer.

Mogelijke doorstart naar Opgraven

Indien uit het proefsleuvenonderzoek naar voren komt dat het gebied, net zoals aan de Cor Bremerstraat, aantoonbare archeologische resten bevat, dient het onderzoek te worden voortgezet in het kader van de AMZ-cyclus. Dit archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een vlakdekkende

archeologische opgraving voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden. Als leidraad voor de opgraving dient een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen te worden opgesteld.

Archeologie West-Friesland kan een dergelijk onderzoek uitvoeren, maar het kan ook door een gecertificeerd archeologisch bedrijf worden uitgevoerd. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn, conform de Erfgoedwet (hoofdstuk 9 § 1), voor rekening van de initiatiefnemer.

Na het opgraven van de archeologische waarden kan het plangebied/de voorgenomen ingreep worden vrijgegeven met betrekking tot het aspect archeologie.

Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de projectontwikkelaar en/of koper om afspraken over het vervolgtraject te maken (M.H. Bartels, 06-30468593).

9. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

De Straat Milieu-adviseurs, 2004. Actualisatie Intentieprogramma Bodembeschermingsgebieden. Bescherming en behoud aardkundig erfgoed van de Provincie Noord-Holland. *Rapport B01B0497/tba*, Arnhem.

Exaltus, R. , 2010. Oosterend, De Verrassing. Gem. Texel (NH.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek. *Steekproefrapport* 2010-02/03. De Steekproef, Zuidhorn.

Gemeente Texel, 2013. Archeologische Beleidskaart (vastgesteld door de gemeenteraad op 12 juni 2013).

Hessing, W.A.M. *et al.* 2012. Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de Gemeente Texel. Geactualiseerde versie 2012 *Vestigia Rapport V984*, Amersfoort.

Mulder, N.F., 1999. Aanvullend archeologisch onderzoek bij Oosterend, gemeente Texel. *ADC-rapport* 16, ADC, Bunschoten.

Provincie Noord-Holland, 2020. Bijzonder Provinciaal Landschap Texel. Oude Land en aandijkingen (pagina 243-250)

Schraag, S. 1990. *Veldnamen van Texel*. Den Burg.

10. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

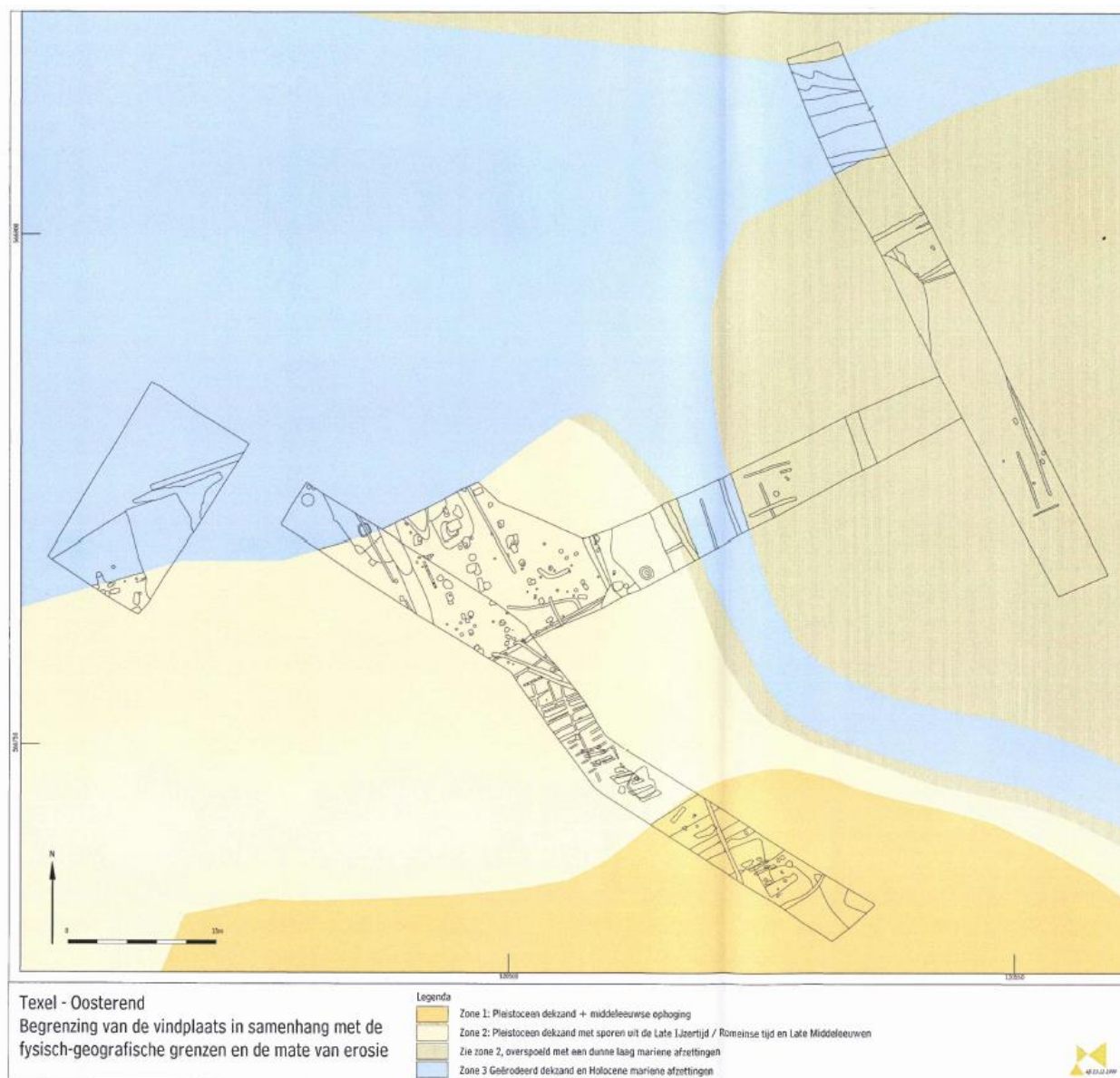
Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

11-03-2023

Bijlage 1: Allesporenkaart (afb. 3 uit ADC-rapport 16)

Bijlage 2. Landschapsreconstructie (afbeelding 5 uit ADC-rapport 16)

Afbeelding 10. Het gecultiveerde grasland van het plangebied op 2 maart 2021 (foto M. Bartels).